

Online Distance Graduate Education in Turkey Through the Lenses of Administrators

Serkan İZMİRLİ ¹, Özden ŞAHİN İZMİRLİ ², Serkan ÇANKAYA ³

¹ Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, sizmirli@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-4507-6124>

² Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, osahinizmirli@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-2595-7266>

³ İzmir Demokrasi University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Management Information Systems, serkancankaya79@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-3951-9809>

Received : 05.11.2019

Accepted : 17.11.2019

Doi: 10.17522/balikesirnef.643361

Abstract – This study investigates the opinions of people who have administrative experiences in distance education application and research centers in universities in Turkey about graduate distance education programs (master's and doctoral degree). It was examined that why the number of master's degree distance education programs are so few and why universities don't open doctoral degree distance education programs. In this qualitative study, data were collected by an online questionnaire with open ended questions. Participants of the study were 11 academic members who have administrative experiences in distance education. Qualitative data was analyzed with content analysis method. According to the findings of the study, participants indicate that regulations are insufficient and this is one of the reasons for limited number of online distance education programs. In addition, they stated that there is a negative perception towards distance education among academics. Most of them think that distance education graduate programs should be offered.

Key words: distance education, online education, online distance education, online master program, online PhD program.

Corresponding author: Serkan ÇANKAYA, İzmir Demokrasi University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Management Information Systems

This study is the extended version of a proceeding presented and published at International Necatibey Educational and Social Sciences Research Congress (UNESAK 2018).

Summary

Introduction

In recent years, distance education graduate programs have become popular all over the world (McCallin & Nayar, 2012). Number of people who want to get a graduate degree increases and universities see these people as an extra profit (Walker & Thomson, 2010; Park, 2005). In addition, these people are mostly in their mid-forties and part time students (Emilsson & Johnsson, 2007). With these developments, there is trend of transition from formal in-class education to distance education in graduate education (Sheingold, Hahn, & Hofmeyer, 2013). Especially, according to the literature, blended learning have become very popular in graduate education (Allen & Seaman, 2010). Besides, the role of thesis supervisors needs to be reevaluated in the distance education applications (Columbaro, 2009; Kumar, Johnson, & Hardemon, 2013). Hence, it is stated that thesis supervisors have also new roles like quality checking, supporting and counseling (de Beer & Mason, 2009).

In Turkey, there are associate degree, undergraduate and non-thesis master's degree programs which are completely carried out with distance education methods. In addition, there are also distance education undergraduate completion programs which associate degree graduates takes online courses to gain a undergraduate degree in two years in nursing and theology. Besides, although there are studies about students' and instructors' views about distance education, we did not find any study about the views of distance education administrators. So, it is important to investigate the views of distance education administrators to identify the problems in distance education graduate programs and offer solutions. In this respect, the purpose of this study is to investigate the views of distance education administrators about distance education graduate programs (master's degree and doctorate programs) in Turkey.

Methodology

In Turkey, distance education programs are organized by distance education faculties or distance education application and research centers in universities. To collect data, an email message was prepared and sent to the administrators' personal email addresses and related institutional mail addresses. 3 reminder email messages were send two weeks apart. As a result, the participants of the study were become 12 academics, who had an administration experience in distance education units from 11 different universities. A questionnaire with open ended questions was used as a data collection tool.

Findings

There is very few number of distance education master’s degree programs with thesis and there is not any distance education doctorate programs in Turkey. Participants expressed their opinions about the reason of this situation as legislation inadequacy, negative perception towards distance education, low qualifications of academics in this matter, high work load density of academics, academics’ concerns about recording the courses, poor quality course materials, policy makers negative perceptions, concerns about the adoption of academic culture by students, concerns about the quality, insufficient infrastructure, shortage of technical personals and material preparation teams in distance education units.

10 participant expressed that distance education graduate programs with thesis should be opened with stick rules and rigorous planning, whereas two participants expressed opposite opinions. Participants, who expressed that distance education graduate programs with thesis should be opened, suggested that a gradual transition should be considered, blended learning (both online and in-class courses) approach can be used and the graduate programs especially doctorate programs should be structured very well and should be inspected by the council of higher education regularly.

Participants expressed that the widespread of distance education graduate programs can bring some advantages like successful people who live distant areas can get graduate degrees, people with disabilities and working people can take advantages of distance education, it can bring economic advantages, quality of academics can increase, students can get courses from the experts in the related fields.

Participants expressed that the widespread of distance education graduate programs can also bring some potential disadvantages like poor quality thesis, insufficient social interaction, limited used of laboratories in some fields, high number of unqualified graduates, employment problems of graduates, increased work load of academics.

Conclusion

According to the findings of the study, participants expressed their opinions about why, there is so few distance education graduate programs with thesis, as legislation inadequacy, negative perception towards distance education, policy makers negative perceptions, insufficient infrastructure, etc. Most of the participant stated that well planned distance education graduate programs can be opened. However, they also stated that distance education graduate programs should also include traditional in-class courses or activities with a blended learning approach. They also express that distance education graduate programs have some

advantages like more people can benefit, equal opportunity, increased quality of academics, students can take courses from field experts.

Yöneticilerin Gözünden Türkiye’de Çevrimiçi Uzaktan Lisansüstü Eğitim

Serkan İZMİRLİ ¹, Özden ŞAHİN İZMİRLİ ², Serkan ÇANKAYA ³

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, sizmirl@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-4507-6124>

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, osahinizmirl@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-2595-7266>

³ İzmir Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, serkancankaya79@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0002-3951-9809>

Gönderme Tarihi: 05.11.2019

Kabul Tarihi: 17.11.2019

Doi: 10.17522/balikesirnef.643361

Özet – Bu çalışmada Türkiye’deki çevrimiçi uzaktan lisansüstü eğitim (yüksek lisans ve doktora) hakkında yöneticilik deneyimi olan uzmanların görüşleri incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’de uzaktan tezli yüksek lisansın (YL) neden yaygın olmadığı ve doktora (DR) programlarının neden bulunmadığı sorgulanmıştır. Nitel olarak desenlenen araştırmada veriler, açık uçlu soru formu ile çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını uzaktan öğretimde yöneticilik deneyimi olan 12 öğretim elemanı oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, uzaktan öğretim yöneticileri, Türkiye’de uzaktan tezli YL’nin yaygın olmaması ve DR’nin olmamasının nedenleri arasında gerekli mevzuatın olmaması, uzaktan öğretime karşı negatif algı gibi çeşitli sorunları ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye’de tezli YL ve DR’nin uzaktan verilebileceğini ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: uzaktan eğitim, çevrimiçi eğitim, çevrimiçi uzaktan eğitim, çevrimiçi yüksek lisans programı, çevrimiçi doktora programı.

Sorumlu yazar: Serkan ÇANKAYA, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü

Bu çalışma, Uluslararası Necatibey Eğitim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi’nde (UNESAK 2018) sunulan ve yayınlanan bir bildirinin genişletilmiş halidir.

Giriş

Son yıllarda lisansüstü eğitime olan ilgide önemli bir artış olmuştur (McCallin & Nayar, 2012). Bununla birlikte lisansüstü eğitimi bitirme sürelerinin uzadığı ve lisansüstü çalışmalar için ayrılan finansal desteğin azaldığı belirtilmektedir (St. George, 2006). Yapılan bir araştırmaya göre doktora (DR) öğrencilerinin sadece %50’si kayıtlı olduğu programdan mezun

olabilmektedir. DR programını bu programa ayrılan sürede (4 yıl) bitirebilenlerin oranı ise çok daha azdır (Taylor & Beasley, 2005). Uluslararası düzeyde daha fazla sayıda öğrenci lisansüstü eğitim almak isterken (Walker & Thomson, 2010), üniversiteler bu öğrencileri birer gelir kaynağı olarak görmekte (Park, 2005) ve öğrenci sayıları giderek artmaktadır. Ayrıca bu öğrencilerin çoğunluğunun yarı zamanlı öğrenci olduğu görülmektedir (Emilsson & Johnsson, 2007). Bir başka deyişle, bu yarı zamanlı öğrencilerin bakmakla yükümlü oldukları eşleri, çocukları ve tam zamanlı yürüttükleri bir meslekleri bulunmaktadır. Yarı zamanlı lisansüstü öğrencilerinin genellikle 40'lı yaş grubunda olduğu belirtilmektedir. Bu tür öğrencilerin lisansüstü eğitimi tamamlama oranları ve zamanında bitirme oranları tam zamanlı öğrencilere oranla daha düşüktür (Rodwell & Neumann, 2008). Bu noktada bu tür öğrencilerin daha fazla desteklenmesi önem arz etmektedir.

Tüm bu gelişmeler ışığında lisansüstü programlarında geleneksel sınıf içi öğretimden uzaktan öğretim yöntemlerine doğru bir paradigma değişimi yaşanmaktadır (Sheingold, Hahn, & Hofmeyer, 2013). Araştırmalara göre harmanlanmış yöntemlere doğru hızlı bir eğilim olduğu görülmektedir (Allen & Seaman, 2010). Bu durumda uzaktan eğitimin lisansüstü eğitimde her geçen gün daha fazla kendisini göstereceği söylenebilir. Şimdiden çok sayıda lisansüstü programda çevrimiçi veya harmanlanmış çok sayıda ders verildiği bildirilmektedir (Roumell & Bolliger, 2017). Lisansüstü eğitimde öğrencilerin danışmaları ile yakından ve birlikte çalışması ve tez gibi bir ürün ortaya çıkarması gerekmektedir. Lisansüstü eğitimde uzaktan eğitimin yaygınlaşması ile danışmanlık rolünün de yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır (Columbaro, 2009; Kumar, Johnson, & Hardemon, 2013). Bu durum lisansüstü danışmanların rollerinde de değişikliğe sebep olmuştur (Roumell & Bolliger, 2017). Tez danışmanlarının artık danışmanlık rolünün yanında kalite kontrol rolü, destekleme rolü ve rehberlik rolü olduğu belirtilmektedir (de Beer & Mason, 2009).

Lisansüstü eğitime kayıt yaptıran öğrenciler çok farklı alanlardan ve deneyimlerden gelmiş olabilmektedir. Ayrıca lisansüstü eğitimin doğası ve öğrencilerden beklentiler, lisans eğitiminden çok farklıdır. Bu durumda uzaktan lisansüstü eğitime kayıt yaptıran öğrencilerin lisansüstü eğitimin doğasını ve beklentilerini anlamada sıkıntıya düştükleri veya bu sürecin örgün öğrencilere göre daha uzun sürdüğü belirtilmektedir (Browne-Ferrigno & Muth, 2012; Kumar & Dawson, 2012). Yapılan araştırmalar yüksek öğretim kurumlarında lisansüstü öğrencilere yönelik olarak etkileşim ve sosyal buradallığı artıracak stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir (Roumell & Bolliger, 2017; Rourke & Kanuka, 2012). Uzaktan eğitimde sosyal buradallığı arttırmak; öğrencilerin etkileşimlerinin artması, izolasyon hissini

azalması, tatminin artması ve sonuç olarak öğrenme çıktılarının iyileşmesine yardımcı olmaktadır (Fariza, Nor, Hamat, & Embi, 2012; Mayne & Wu, 2011). Uzaktan lisansüstü eğitim programları, özellikle öğrencilerin öğretim üyeleri ile olan ilişkilerinin daha etkili sonuçlar üretmesine yönelik yapılar inşa etmelidir (Fedynich, Bradley, & Bradley, 2015; Iriberry & Leroy, 2009; Kumar, Dawson, Black, Cavanaugh, & Sessums, 2011).

Türkiye’de uzaktan öğretim yöntemi ile yürütülen önlisans, lisans, tezsiz yüksek lisans (YL) programlarının yansira lisans tamamlama (hemşirelik ve ilahiyat lisans tamamlama) ve sertifika programları da bulunmaktadır. Bunların yanı sıra örgün programlardaki bazı dersler (Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi vb.) uzaktan verilebilmektedir. Yükseköğretimde uzaktan öğretimin işleyişine ilişkin usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenmiştir. Bu usul ve esasların amacı şu şekildedir (YÖK, 2015):

“Bu Usul ve Esasların amacı, yükseköğretim kurumlarında, bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde uzaktan öğretim programları açılması ile birinci ve ikinci öğretimde bazı derslerin uzaktan öğretim yöntemiyle verilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.” (YÖK, 2015)

Bu amaç incelendiğinde uzaktan öğretim yoluyla ön lisans, lisans ve YL derecesi verilebileceği ve aynı zamanda örgün programlarda yürütülen bazı derslerin uzaktan verilebileceği ifade edilmektedir. Usul ve esaslarda her ne kadar uzaktan YL programları açılabilirliği belirtilse de Türkiye’deki sınırlı sayıda uzaktan tezli YL programı bulunmaktadır (örn. Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2018; İstanbul Kültür Üniversitesi, 2018). Uzaktan lisansüstü eğitim bağlamında sadece YL programlarının yürütüldüğü görülmektedir. YÖK’ün usul ve esaslarında DR (DR) programlarına hiç değinilmediği için uzaktan DR programlarının da bulunmadığı ifade edilebilir.

Türkiye’de 82 devlet üniversitesinde aktif olarak çevrimiçi ders veren uzaktan eğitim birimi (merkez ve/veya fakülte) bulunmaktadır (İzmirli ve Kırmacı, 2017). Türkiye’de uzaktan eğitim fakültesine sahip üç üniversite; Anadolu, Atatürk ve İstanbul Üniversiteleridir. Bu üniversitelerin Türkiye’de uzaktan eğitim alanında öncü olduğundan söz edilebilir. Örneğin Anadolu Üniversitesi’nin uzaktan lisansüstü programları incelendiğinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne bağlı Matematik Eğitimi Uzaktan Öğretim Tezsiz YL, Eğitim Teknolojileri Uzaktan Eğitim Tezsiz YL ve Karakter ve Değer Eğitimi Uzaktan Öğretim Tezsiz YL Programları (Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018), Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı Uzaktan Öğretim Online Tezsiz YL, Ölçme ve Veri Analitiği Bilim Dalı Uzaktan Öğretim Tezsiz YL, Görsel İletişim Tasarımı Bilim Dalı Uzaktan Öğretim Tezsiz YL, Konaklama İşletmeciliği Online Tezsiz YL Programı, Kurumsal İletişim Tezsiz YL Programı,

Bankacılık ve Finans Tezsiz YL Programı, İşletme Yönetimi Bilim Dalı Uzaktan Öğretim Tezsiz YL programlarının (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, 2018) olduğu görülmektedir. Anadolu Üniversitesi'nde uzaktan öğretim yöntemi ile yürütülen tezli YL programına rastlanmamıştır.

Uzaktan lisansüstü eğitim bağlamında dünyadaki uygulamalar incelendiğinde birçok ülkede uzaktan YL ve DR programlarının yürütüldüğü görülmektedir. Örneğin ABD'nin Purdue Üniversitesi'nin tamamen çevrimiçi veya hibrit olarak verdiği YL ve DR programları bulunmaktadır (Purdue Online Learning, 2018).

Alanyazın incelendiğinde uzaktan öğretim yöntemi ile verilen lisansüstü eğitim ile ilgili olarak öğretim elemanlarının ve öğrencilerin bakış açılarını yansıtan çalışmalar olmasına rağmen, bu konuda yöneticilik deneyimi olan kişilerin bakış açılarının araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan uzaktan lisansüstü eğitimde olası problemlerin tespiti ve çözümüne yönelik olarak yöneticilik deneyimi olan kişilerin görüşlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada Türkiye'deki çevrimiçi uzaktan lisansüstü eğitim (YL ve DR) hakkında yöneticilik deneyimi olan uzmanların görüşleri incelenmiştir. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisansın yaygın olmamasının ve doktora eğitiminin olmamasının nedenleri nelerdir?
2. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisansın yaygınlaştırılması ve uzaktan doktora eğitiminin verilebilmesi için gerekli koşullar nelerdir?
3. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisans yaygınlaştırılırsa ve uzaktan doktora eğitimi verilirse sağlayacağı avantajlar nelerdir?
4. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisans yaygınlaştırılırsa ve uzaktan doktora eğitimi verilirse getireceği dezavantajlar nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmaların en belirgin özelliği “kelimeleri” veri olarak değerlendirmesidir (Braun & Clarke, 2013). Nitel araştırmalar araştırmanın doğasına odaklanır ve felsefik temeller çerçevesinde durumu anlamaya çalışır (Merriam & Tisdell, 2015). Burada “araştırmanın doğası” ve “felsefik temeller” araştırmadaki bazı önemli değerlere işaret etmekte ve araştırma sürecinin nasıl gerçekleştirilebileceğine vurgu yapmaktadır. Bunlar araştırmalarda geleneksel ve teorik destekleri (Bogdan & Biklen, 2011),

araştırmanın özgüllüğünün ortaya çıkmasını (açıklamaları) (Patton, 2015) ve çalışmanın paradigmatları ile bağlamsal çerçevesinin açıklanmasını (Denzin & Lincoln, 2011) gerekli kılmaktadır. Diğer bir ifade ile nitel araştırmalarda kelimeler veri kaynağı olurken, bağlam araştırmanın verilerinin nasıl yorumlanacağına yardımcı olabilmektedir.

Bu çalışmanın inceleme alanını Türkiye’deki üniversitelerin uzaktan eğitim fakülteleri veya uzaktan eğitim merkezleri oluşturmaktadır. Uzaktan öğretim ile lisansüstü eğitim verme süreci bu iki birimin aracılığı ile yapılabilmektedir. Türkiye’de 82 üniversitenin ilgili birimlerinin kurumsal e-posta adresleri ile yöneticilerin bireysel e-posta adreslerine çevrimiçi veri toplama aracı iletilmiştir. İkişer hafta arayla hatırlatma e-postaları gönderilmiştir. Üçüncü tur hatırlatmadan sonra veri toplama süreci durdurulmuştur.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını bir uzaktan eğitim fakültesi ve 11 uzaktan eğitim merkezinden (UZEM), uzaktan öğretimde yöneticilik deneyimi olan 12 öğretim elemanı oluşturmuştur. Katılımcıların altısı müdür yardımcısı, beşi müdür, biri dekan yardımcısı olarak uzaktan eğitimde yöneticilik görevi yapmış ya da yapmaktadır. Katılımcıların yöneticilik deneyimleri bir ile sekiz yıl arasında değişmektedir. Katılımcılardan birinin uzaktan ders verme deneyimi bulunmazken diğerlerinin deneyimleri iki ile 10 yıl arasındadır. Katılımcıların 10’u erkek ikisi kadındır. Katılımcıların beşi Dr.Öğr.Üyesi, dördü Doç.Dr. ve üçü ise Öğr.Gör. ünvanına sahiptir. Araştırmaya katılan katılımcıların üniversite bilgileri ve yöneticilik deneyimi elde ettikleri birimler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1 Katılımcıların Üniversiteleri ve Birimleri

Katılımcının Üniversitesi	Katılımcının Birimi
Akdeniz Üniversitesi	UZEM
Anadolu Üniversitesi	Açıköğretim Fakültesi
Atatürk Üniversitesi	UZEM
Balıkesir Üniversitesi	UZEM
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	UZEM
Dumlupınar Üniversitesi	UZEM
Harran Üniversitesi	UZEM
Kırklareli Üniversitesi	UZEM
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	UZEM
Selçuk Üniversitesi	UZEM
Trakya Üniversitesi	UZEM
Yıldız Teknik Üniversitesi	UZEM

Tablo 1 incelendiğinde araştırma verilerinin Türkiye'nin altı bölgesinden toplandığı görülmektedir. Bir katılımcının fakültede uzaktan eğitim yöneticiliği bulunurken, diğer katılımcılarının deneyim birimlerinin UZEM şeklinde olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nitel verilerini toplamak için açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu soru formu ile veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır. Veri toplama aracı iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgilerin sorulduğu altı adet soru bulunmaktadır. İkinci bölümde araştırma sorularına yanıt aranması için sekiz soru bulunmaktadır. Araştırma kapsamında sorulan soruların hangi araştırma amaçlarına ulaşılması için yazıldığı Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2 Veri Toplama Aracındaki Soruların Araştırma Soruları İle Eşleştirilmesi

Veri toplama aracındaki soru	Araştırma soru no
1. Uzaktan öğretim önlisans, lisans ve yüksek lisans programları hangi gereksinimleri karşılamaktadır? Öğrenciler ve öğretim elemanları açısından avantajları nelerdir? (Her bir öğretim düzeyi için ayrı ayrı açıklar mısınız?)	3
2. Uzaktan öğretim önlisans, lisans ve yüksek lisans programlarının verimliliği nasıldır? (Her bir öğretim düzeyi için ayrı ayrı açıklar mısınız?)	1 ve 3
3. Dünyada tezli yüksek lisans ve doktora düzeyinde uzaktan öğretim yapılmaktadır. Türkiye'de tezli yüksek lisans neden yaygın değildir ve doktora eğitimi neden yoktur? Düşüncenizi açıklar mısınız?	1
4. YÖK'ün uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar belgesinde uzaktan doktora eğitimi neden bulunmamaktadır? Bu konudaki düşünceniz nedir?	1 ve 2
5. Tezli yüksek lisans ve (YÖK'ün izin vermesi durumunda) doktora programları uzaktan öğretim yoluyla verilmeli midir? Neden? Dünyadaki örnekleri de düşünerek açıklar mısınız? (Yüksek lisans ve doktora programları için ayrı ayrı yanıt veriniz.)	2 ve 3
6. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisans programları yaygınlaştırılırsa ve doktora programları açılırsa ne gibi avantajlar sağlayabilir?	3
7. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisans programları yaygınlaştırılırsa ve doktora programları açılırsa ne gibi dezavantajlar getirebilir?	4
8. Türkiye'de uzaktan tezli yüksek lisans ve doktora programlarının açılmasına izin verilmesi durumunda bu süreç nasıl başlamalı ve planlanmalıdır?	2

Veri toplama aracında sekiz soru dışında "Türkiye'de uzaktan tezli YL ve doktora programları konusunda diğer görüşleriniz nelerdir?" sorusu yer almıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesi süreci, araştırmacıların beyin fırtınası ile öne sürdükleri ifadelerin yazımı ile başlamıştır. Bu aşamada 14 soru yazılmıştır. Araştırmacılar ertesi hafta tekrar buluşup tekrar eden soruları, amaca doğrudan hizmet etmeyen soruları çıkarmışlar ve soru sayısını 10 soruya düşürmüşlerdir. Bu aşamadan sonra araştırmacılar bireysel olarak veri toplama aracı üzerinde

çalışmışlardır. Üçüncü haftada araştırmacılar buluştuklarında kişisel çalışmalarını kapsamında sorular üzerinde çalışmışlar ve sekiz soruluk veri toplama aracını oluşturmuşlardır. Veri toplama aracı, “uzaktan eğitim” üzerine çalışmalarını sürdüren bir uzmanın (öğretim üyesinin) görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Öğretim elemanlarından toplanan nitel veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel veri analizi süreci, verinin toplanması ile eş zamanlı başlayan bir durumdur (Merriam & Tisdell, 2015). Bu kapsamda nitel verilerin toplanma sürecinden, nasıl düzenlendiğinden/yönetildiğinden ve analiz işlemlerinden bahsetmek gerekmektedir. Nitel verilerin toplanması esnasında araştırmacı zihninde veri analizini de gerçekleştirmeye başlayabilir. Bu araştırmada veriler yüz yüze toplanmamıştır. Araştırmada, veri toplama süreci ve veri analizinden sorumlu araştırmacı yaklaşık altı hafta süresince verilerin toplanması süreci ile ilgilenmiştir. Bu süreçte katılımcılara veri toplama aracının doldurulması sürecine ilişkin bilgilendirme ya da hatırlatma e-postaları göndermiştir. Yine aynı süreçte araştırmaya katılanların e-postalarını okumuştur. Bu süreçte gelen yanıtları zihninde kategorilemeye başlamıştır. Veri toplama süreci, son hatırlatma e-postası gönderildikten iki hafta sonra durdurulmuştur. Bu sürece kadar araştırmacı tüm verileri bir kere okumuştur, okurken kendisine notlar almıştır. Bu aşamadan sonra tüm verilerin analizi için a) kategorileri oluşturma, b) kategorileri ilişkilendirme ve sıralama ve c) kategorileri isimlendirme işlemlerini yapmıştır. Son olarak tüm bu süreçlerini diğer araştırmacılarla tartışarak son karara varmıştır.

Bulgular

Uzaktan Tezli YL’nin Yaygın Olmamasının ve DR Eğitiminin Olmamasının Nedenleri

Uzaktan öğretim yöneticilerinin Türkiye’de uzaktan tezli YL’nin yaygın olmamasının ve DR eğitiminin olmamasının nedenleri konusundaki görüşlerine ilişkin temalar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Türkiye’de Uzaktan Tezli YL’nin Yaygın Olmamasının ve DR’nin Olmamasının Nedenleri

Temalar
<ul style="list-style-type: none"> • Mevzuat sorunu (yasal engeller) • Uzaktan öğretime karşı negatif algı • Öğretim elemanlarından kaynaklanan sorunlar <ul style="list-style-type: none"> ○ Öğretim elemanlarının yeterliliklerinin düşük olması ○ Öğretim elemanlarının iş yüklerini artırmak istememesi ○ Öğretim elemanlarının kaygılarının olması ○ Öğretim elemanlarının derslerin kayıt altına alınması ile ilgili endişesi ○ Ders materyallerinin öğretim elemanları tarafından üst düzeyde hazırlanamaması • Yöneticilerden (karar vericiler) kaynaklanan sorunlar <ul style="list-style-type: none"> ○ Karar vericilerin uzaktan öğretime karşı önyargılı olması (Ders takibinin yapılamayacağı endişesi)

-
- Akademik sorunlar
 - Akademisyen yetiştirmenin yüz yüze iletişim gerektirmesi (Akademik kültür)
 - Nitelik kaygısı
 - Teknik ve altyapı sorunları
 - Altyapı yetersizliği (Canlı ders için altyapı ihtiyacı olması)
 - UZEM'deki teknik destek ve materyal hazırlama ekiplerinin yetersiz oluşu
-

Tablo 3'te görüldüğü gibi uzaktan öğretim yöneticilerinin Türkiye'de uzaktan tebliğ YL'nin yaygın olmamasının ve DR'nin olmamasının nedenleri konusundaki görüşleri; mevzuat sorunu (yasal engeller) olması, uzaktan öğretime karşı negatif algı, öğretim elemanlarının yeterliliklerinin düşük olması, öğretim elemanlarının iş yüklerini artırmak istememesi, öğretim elemanlarının kaygılarının olması, öğretim elemanlarının derslerin kayıt altına alınması ile ilgili endişesi, ders materyallerinin öğretim elemanları tarafından üst düzeyde hazırlanamaması, karar vericilerin uzaktan öğretime karşı önyargılı olması (ders takibinin yapılamayacağı endişesi), akademisyen yetiştirmenin yüz yüze iletişim gerektirmesi (akademik kültür), nitelik kaygısı, altyapı yetersizliği (Canlı ders için altyapı ihtiyacı olması), UZEM'deki teknik destek ve materyal hazırlama ekiplerinin yetersiz oluşudur.

Uzaktan lisansüstü eğitimin “mevzuat sorunu” yaşanması nedeniyle yaygın olmadığını belirten 2 numaralı katılımcı görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

“İlgili usul ve esasların yayımlandığı yönerge YÖK tarafından 2014 yılında ilan edildi ve 2015 yılında güncellendi. Bu yönergenin oldukça yeni olması nedeniyle üniversiteler bir başlangıç yapamadı. Üniversiteler açısından oldukça belirsizlikler var. Uzaktan öğretimin altyapısının kurulması, ek ders ücretleri ödeyecek mutemetlerin bilgi sahibi olmaması (örneğin, 10 saatten fazla ödenemez), öğretim ücretinin nasıl alınacağı gibi bir sürü hukuki sorun var.”

Uzaktan lisansüstü eğitimin “uzaktan öğretime karşı negatif algı” olması nedeniyle yaygın olmadığını belirten 7 numaralı katılımcı “*Ülkemizde uzaktan eğitime bakış açısından kaynaklanıyor olabilir. ... örneği: toplumda örgün eğitimden yararlanamayan bireylerin başvurduğu öğretim şekli olarak algılanmaktadır. Diploması halk arasında "değerli değildir". Bu nedenle olabileceğini düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan lisansüstü eğitimin “öğretim elemanlarının yeterliliklerinin düşük olması” nedeniyle yaygın olmadığını belirten 8 numaralı katılımcı “*Sadece yeterlilik sağlayan kurumlar ile başlanmalıdır. Bu yeterlik altyapı, yeterlik sağlayan öğretim elemanı vb.. Yani uzaktan öğretimi hakkı ile verebilecek kurumlar bu işi yapmalıdır.*” şeklinde görüşünü ifade ederken 10 numaralı katılımcı ise, “*Tabii bir de öğretim elemanlarının uzaktan öğretim yeterliliklerinin sağlanması mevzuatı var ki Türkiye'de bu oran düşük olduğu için "uzaktan öğretimi yapamam, yürütemem , başaramam" algıları yüzünden uzaktan öğretim ikinci planda*

kalmaktadır.” diyerek görüşünü açıklamıştır. Öğretim elemanlarının iş yüklerini artırmak istememesine ilişkin 10 numaralı katılımcı, *“... çünkü öğretim elamanlarının iş yükü artar.”* diyerek görüşünü belirtmiştir. Aynı durumun gerekçesi olarak öğretim elemanlarının kaygılarını gerekçe olarak gösteren 12 numaralı katılımcı *“deneyimlerinin olmamasından kaynaklı kaygı”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Öğretim elemanlarının derslerin kayıt altına alınması ile ilgili endişe duymalarını gerekçe olarak gösteren 10 numaralı katılımcı *“her şeyin kayıt altına alınma durumu... öğretim elemanları bu fikri sevmiyor...”* demiştir. Son olarak öğretim elemanlarının ders materyali hazırlamada yetersizliklerini gerekçe olarak gösteren 9 numaralı katılımcı, *“Ders materyallerinin hocalar tarafından üst düzeyde hazırlanamaması. Yönetim desteğinin olmayışı. UZEM teşkilatlarında teknik destek ve materyal hazırlama ekiplerinin yetersiz oluşu.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yöneticilerden kaynaklanan sorunların olması nedeniyle uzaktan öğretim lisansüstü eğitimin yaygın olmadığını belirten katılımcılar olmuştur. 11 numaralı katılımcı, karar vericilerin uzaktan öğretime karşı önyargılı olmasının nedenini *“Uzaktan eğitime karşı ön yargılı ve uzak olan karar verici kurullardan dolayı”* şeklinde belirtmiştir. Bu önyargılardan biri olarak ders takibinin olmayabileceğinin düşünüldüğünü belirten 9 numaralı katılımcı *“Ders takibinin bölüm başkanlıklarınca yapılamayacağı düşüncesi. Hoca ve öğrencinin sanal ortamda bir arada olması nedeniyle bilgi aktarımının yeterince sağlanamayacağı düşüncesi.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Akademik bazı sorunlardan dolayı lisansüstü eğitimin uzaktan öğretimle verilmesinin yaygınlaşmayacağını belirten katılımcılar olmuştur. Akademisyen yetiştirmenin yüz yüze iletişim gerektirmesini savunan 5 numaralı katılımcı

“Tezli Yüksek Lisans ve Doktora eğitiminin diğer programlara nazaran daha ciddi emek isteyen akademik ortamı görüp deneyimleyip danışmanla da aktif iletişim halinde olmayı gerektiren bir program olduğunu düşünüyorum. Türkiye’de bu etkinlikte uzaktan eğitim verecek her şeyiyle kriterleri sağlayacak üniversite varsa neden olmasın pilot uygulama yapıp performansı değerlendirilebilir.”

şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bunun yanı sıra uzaktan öğretimle sürdürülen lisansüstü eğitimin niteliği konusunda kaygıların bu durumun gerekçesi olduğunu belirten 12 numaralı katılımcı *“Dünyada tezli YL ve DR programları vardır ve aktif olarak devam etmektedir. Türkiye’de tezli YL programı sayısı çok çok azdır. Doktora programı ise hiç yoktur. Bunun nedeni nitelik kaygısı olabilir. Öğretim elemanları iyi bir tez çıkmayacağını düşünüyor olabilir.”* diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Teknik alt yapı sorunlarını belirterek uzaktan lisansüstü eğitimin yaygın olmadığını belirten katılımcılar olmuştur. Altyapı yetersizliğini gerekçe olarak belirten 2 numaralı katılımcı

“Şuan dünyada bile uzaktan öğretimi gerçekleştirilecek yazılım sayısı bile sınırlıdır. Örneğin, Adobe Connect, Goto Meeting vb. yazılımlar gerçekten bu teknolojiyi sağlıyor. Yurtdışındaki üniversiteler özellikle İngiltere uzaktan öğretimi kameralı ve mikrofonlu sistemler ile gerçekleştiriyor ve yazılı iletişim (chat) yoluyla blackboard gibi öğretim yönetim sistemleri ile gerçekleştiriyor ve öğretimden uzak sadece ticari amaçla yapıyor. Özet olarak, Dünya ve Türkiye’nin uzaktan öğretime geçişi için teknolojik ... alt yapılar başlangıç düzeyinde.”

şeklinde görüşünü ifade etmiştir. UZEM’lerde teknik destek ve materyal hazırlama ekiplerinin yetersizliğini gerekçe gösteren 9 numaralı katılımcı “UZEM teşkilatlarında teknik destek ve materyal hazırlama ekiplerinin yetersiz oluşu.” diyerek görüşünü açıklamıştır.

Uzaktan YL’nin Yaygınlaştırılması ve DR Eğitiminin Yapılabilmesi İçin Gerekli Koşullar

Uzaktan öğretim yöneticilerinin 10’u uzaktan lisansüstü eğitim verilebileceğini ifade ederken iki yönetici verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Uzaktan lisansüstü eğitim verilebileceğini ifade eden yöneticiler bazı koşulların yerine getirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Tezli YL ve DR eğitiminin yapılabilmesi için gerekli koşullara yönelik görüşler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4 Türkiye’de Uzaktan YL’nin Yaygınlaştırılması ve DR’nin Yapılabilmesi İçin Gerekli Koşullar

Temalar
<ul style="list-style-type: none"> • Harmanlanmış (yüzyüze + çevrimiçi) öğretim ile yapılması • Kademeli olarak önce tezli YL sonra DR’nin açılması • DR eğitimi için iyi yapılandırılmış ortam gerekmesi • YÖK’ün sıkı denetiminin olması

Tablo 4’te görüldüğü gibi uzaktan öğretim yöneticileri; uzaktan YL’nin yaygınlaştırılması ve DR eğitiminin yapılabilmesi için kademeli olarak önce tezli YL sonra DR’nin açılması, harmanlanmış (yüzyüze + çevrimiçi) öğretim ile yapılması, özellikle DR’nin çok iyi yapılandırılması ve YÖK’ün sıkı denetiminin olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. İki yönetici uzaktan lisansüstü eğitim verilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Yöneticiler üniversitelerin hazır olmadığını ve uzaktan eğitimin lisansüstünde yetersiz kalacağını belirtmişlerdir.

Harmanlanmış (yüzyüze + çevrimiçi) öğretim yapılarak uzaktan lisansüstü eğitim verilebileceğini belirten 8 numaralı katılımcı “... uzaktan öğretim başlı başına bir öğretim

sistemi asla olmamalıdır. Geleneksel yüz yüze unsurlar ile desteklenmelidir. Yani harmanlanmış öğretim tezli yüksek lisans ve doktora programları için daha uygundur.” şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Lisansüstü eğitimin uzaktan öğretimle verilebilmesinde kademeli olarak programların devam edebileceğini (önce YL, sonra DR) belirten 1 numaralı katılımcı *“Alışma sürecinde yüksek lisans olabilir. Belli süre sonra doktora düşünülebilir.”* diyerek görüşünü belirtmiştir.

Katılımcılar genel olarak YL ve DR’nin uzaktan öğretim yoluyla verilebileceğini ve bunun birçok avantajı olacağını ifade etmişlerdir. Ancak katılımcılar bunun nitelikli bir süreçle olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuda 8 nolu katılımcı *“Uzaktan öğretim her ne şekilde olursa olsun kaliteli öğrenci ve kaliteli altyapı ve kaliteli öğretim elemanı olduğu sürece başarılı olabilir.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bunun yanı sıra uzaktan eğitimin verilebilmesi için öğretim elemanı ve öğrencilerin uzaktan öğretim için gerekli teknik ve pedagojik yeterliklere sahip olmaları gerektiğini dile getirmişlerdir. Özellikle DR düzeyinde eğitimlerin uzaktan öğretimle verilmesinde iyi yapılandırılmış ortamların daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu ifade eden 11 nolu katılımcı *“Uzaktan DR programının açılması için bir üniversitede pilot uygulama yapılmalıdır. Pilot uygulamanın sonuçlarına göre varsa eksiklikler giderilerek yaygınlaştırılmalıdır.”* öncelikle pilot uygulama yapılması gerektiğini ifade etmiştir. 7 numaralı katılımcı ise *“YL verilebilir, veriliyor zaten. DR de verilebilir ama çok iyi yapılandırılması lazım.”* şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Lisansüstü eğitimin uzaktan öğretimle verilmesinde YÖK’ün de görevleri olduğunu belirten katılımcılar olmuştur. 4 numaralı katılımcı

“Biz Tezsiz YL’lerde çok titizlenerek örgün eğitimden daha tavizsiz bir eğitim politikası uyguluyoruz. Her şey kayıt altında. Halbuki örgün eğitimde bir hoca hiç ders işlemeden bir dönemi tamamlayabiliyor. Bu anlamda uzaktan eğitim daha avantajlı olabilir. Ancak her kurum bizimki kadar titiz davranmayabilir YÖK’ün sıkı denetimi olacaksa bence uygulanmalı. Daha bile iyi olabilir. Bir de özel programlarda elbette.”

şeklinde bir kontrol mekanizmasının süreç için önemli olduğunu belirtmiştir.

Uzaktan Tezli YL Yaygınlaştırılırsa ve DR Verilirse Sağlayacağı Avantajlar

Uzaktan öğretim yöneticilerinin Türkiye’de uzaktan tezli YL yaygınlaştırılırsa ve DR eğitimi verilirse sağlayacağı avantajlara ilişkin görüşleri bağlamındaki temalar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5 Türkiye’de Uzaktan Tezli YL Yaygınlaştırılırsa ve DR Eğitimi Verilirse Sağlayacağı Avantajlar Temalar

-
- Daha fazla bireyin lisansüstü eğitim yapabilmesi
 - Fırsat eşitliği sunması
 - Uzak mesafelerdeki üniversitede eğitim almak isteyenler için fırsat sunması
 - Engelliler için fırsat sunması
 - Bir işte çalışanlara eğitim fırsat sunması
 - Ekonomik avantaj sağlaması
 - Ulaşım masrafının olmaması
 - Öğretim elemanının niteliğini artırması
 - Alanında uzman öğretim elemanlarından eğitim alma imkanı olması
-

Tablo 5’te görüldüğü gibi uzaktan öğretim yöneticileri, uzaktan tezli YL yaygınlaştırılırsa ve DR eğitimi verilirse daha fazla bireyin lisansüstü eğitim yapabileceğini, ikamet ettiği yerden uzaktaki üniversitede eğitim almak isteyenler, engelliler ve çalışanlar için fırsat sunacağını, ekonomik avantaj sağlayacağını, öğretim elemanının niteliğini artıracığını, alanında uzman öğretim elemanlarından eğitim alma imkanı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Lisansüstü eğitimin uzaktan öğretimle verilmesinin gerçekleştirilmesi ya da yaygınlaşması ile daha fazla bireyin lisansüstü eğitim yapabileceğini belirten katılımcılar olmuştur. Bu duruma ilişkin 1 numaralı katılımcı “*Daha fazla insan YL yapmayı düşünebilir.*” şeklinde görüşünü belirtirken, 5 numaralı katılımcı ise “*Yukarıda bahsettiğim şekilde açılırsa daha geniş kitlelere eğitim sunulabilir.*” diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan öğretimle YL’nin yaygınlaştırılması ve DR eğitiminin yapılması durumunda fırsat eşitliğinin sunulabileceğini belirten katılımcılar olmuştur. İkamet ettiği yerden uzaktaki üniversitede eğitim almak isteyenler için fırsat sunduğunu belirten 3 numaralı katılımcı “*...ikamet ettiği lokasyondan çok uzaktaki üniversitelerde eğitim alma hayali olanlar için güzel bir fırsat olacaktır.*” diyerek görüşünü açıklamıştır. Aynı katılımcı engelli bireyler için de fırsatların bu şekilde sunulabileceğini “*Aktif iş hayatında çalışıp devam sorunu yaşayanlar, evinden çıkamayan engelliler... bu şekilde fırsat olacaktır.*” şeklinde ifade etmiştir. 8 numaralı katılımcı ise bir işte çalışan için de eğitim fırsatı sunduğunu “*Katılımcıların tamamına yakını iş sahasında çalışıyor olması onların bu eğitim sürecinden uzak kalmasına sebep olabiliyor. Böylece o kişiler de dilerlerse lisansüstü eğitimlerine devam edebilirler.*” şeklinde ifade etmiştir.

Lisansüstü eğitimlerin uzaktan öğretimle verilmesiyle öğrencilerin ekonomik olarak avantaja sahip olabileceğini belirten görüşler olmuştur. Yöneticiler, öğrencilerin ikamet ettiği yer ile eğitimini almaya gittiği yer arasında yol ve konaklama masraflarının ortadan kalkacağını belirtmişlerdir. Bu durumu 12 numaralı katılımcı,

“Yüz yüze eğitimde şehir dışından gelen YL ve DR öğrencisi, yolculuk esnasında çoğunlukla verimsiz ve boş zaman geçirmektedir. Hatta bazen gece yolculukları yapıp üniversiteye sabah ulaşım

doğrudan derse girmektedirler. Ve dolayısı ile fiziksel olarak derse girip zihinsel olarak uyumaktadırlar. Fiziksel olarak derse gelip zihinsel olarak uyuyacaklarına uzaktan zihinsel olarak derse katılmaları kuşkusuz daha verimli olacaktır. Böylece yol masrafları da olmayacaktır, zaman kayıpları da.”

şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Lisansüstü eğitimin uzaktan öğretim yönetimiyle verilmesinin öğretim elemanlarının niteliğini de artacağını belirten katılımcılar olmuştur. 5 numaralı katılımcı “... bahsettiğim şekilde açılırsa daha geniş kitlelere eğitim sunulabilir. Şöyleki, öğrenenler nitelikli hocaların derslerini buldukları yerden alma şansına sahip olabilir. Eğitim de fırsat eşitliği sağlanabilir. Böylece eğitimleri alan öğretim elemanları da aynı şekilde kalitesi artar.” diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Son olarak eğitim almak isteyenlerin, alanında uzman kişilerden eğitim alma fırsatlarını da yakalayabilecekleri belirtilmiştir. 11 nolu katılımcı “Ülkemizin Doğusu ile Batısı arasında çok iyi etkileşim olacaktır. Alanında uzman hocaların deneyimlerinden istifade imkanı doğar.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan Tezli YL Yaygınlaştırılırsa ve DR Eğitimi Verilirse Getireceği Dezavantajlar

Uzaktan öğretim yöneticilerinin Türkiye’de uzaktan tezli YL yaygınlaştırılırsa ve DR eğitimi verilirse getireceği dezavantajlara ilişkin görüşleri bağlamındaki temalar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 Türkiye’de Uzaktan Tezli YL Yaygınlaştırılırsa ve DR Eğitimi Verilirse Getireceği Dezavantajlar Temalar

<ul style="list-style-type: none"> • Nitelikli tezlerin üretilmemesi • Öğrencilerin sosyal ve laboratuvar deneyimi yaşayamaması • Mezun sayısı artacağından istihdam sorununun ortaya çıkması • Öğretim elemanlarının ders ücretlerinin düşük olmasından dolayı derse girmek istememeleri • Öğretim elemanlarının iş yükünün artması

Tablo 6’da görüldüğü gibi uzaktan öğretim yöneticileri; nitelikli tezlerin üretilmemesi, öğrencilerin sosyal ve laboratuvar deneyimi yaşayamaması, hızla artan kontenjanlar ve niteliksiz bireylerin mezun olması, öğretim elemanlarının ders ücretlerinin düşük olmasından dolayı derse girmek istememeleri, lisansüstü mezun sayısı artacağından istihdam sorununun ortaya çıkması ve öğretim elemanlarının iş yükünün artmasını uzaktan tezli YL yaygınlaştırılırsa ve DR eğitimi verilirse getireceği dezavantajlar arasında belirtmişlerdir.

Türkiye’de lisansüstü eğitimin uzaktan verilmesiyle karşılaşılabilecek sınırlılıklar konusunda katılımcıların bahsettiği konulardan biri “nitelikli tezlerin üretilmemesi” konusu olmuştur. 1 numaralı katılımcı “*Tezler gerektiği kadar ciddi olmayabilir*” diyerek bu konuda görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan öğretimle lisansüstü eğitimin yaygınlaştırılmasıyla yaşanabilecek bir diğer dezavantaj olarak katılımcılar “öğrencilerin sosyal ve laboratuvar deneyimi yaşayamaması” durumunu belirtmişlerdir. 2 numaralı katılımcı bu duruma ilişkin “*Bu programlara kayıtlı öğrenciler sosyal ve laboratuvar deneyimi açısından büyük bir kayıp yaşayacaklardır. Takım işbirliği zarar görecektir.*” şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Katılımcılar bu konuda yaşanabilecek bir diğer dezavantaj olarak “Mezun sayısı artacağından istihdam sorununun ortaya çıkması” durumundan bahsetmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren 7 numaralı katılımcı “*Lisansüstü mezun sayısını arttıracığından bu gurupların istihdamı yetersiz kalabilir.*” şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Uzaktan öğretim sürecinde öğretim elemanlarının hak ettikleri ücretleri alamama durumlarında derslere de girmek istemeyeceklerini belirten 4 numaralı katılımcı;

“Mali açıdan sıkıntı olabilir. uzaktan eğitim emek ve teknoloji bakımından örgün öğretime göre daha maliyetli. (uzun vadede maliyet düşüyor) Üniversitenin öğrencinin ayağına gelmesinin bir bedeli olmalı. Tezli Doktorada yine harç ücreti olmayacaksa bu da mali açıdan sıkıntılara yol açabilir. Öğretim üyeleri mevcut ders ücretleriyle bu derslere girmek istemeyecektir.”

şeklinde görüşünü açıklamıştır.

Son olarak böylesi bir uygulamanın öğretim elemanlarının iş yükünü arttırıcı bir durum olduğunu belirten katılımcılardan 10 numaralı katılımcı “*öğretim elamanlarının iş yükü artar.*” diyerek görüşünü açıklamıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

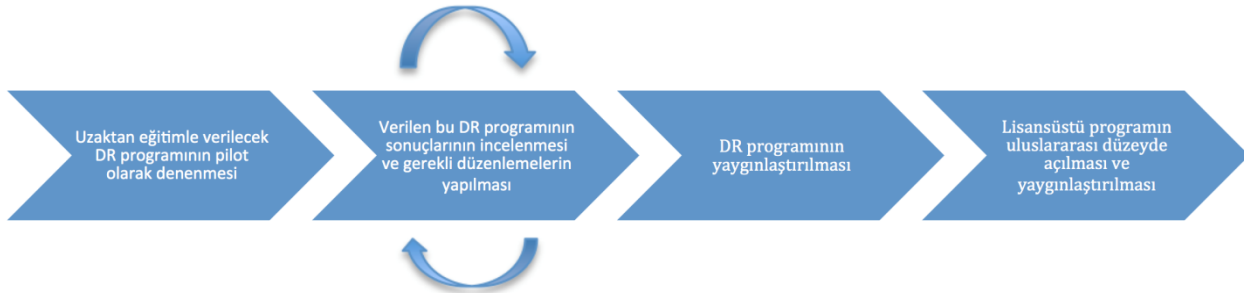
Bu araştırmada Türkiye’deki çevrimiçi uzaktan lisansüstü eğitim (YL ve DR) hakkında yöneticilik deneyimi olan öğretim elemanlarının görüşleri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, uzaktan öğretim yöneticileri; Türkiye’de uzaktan tezli YL’nin yaygın olmaması ve DR’nin olmamasının nedenlerini buna ilişkin mevzuatın olmaması, uzaktan öğretime karşı negatif algı, öğretim elemanlarından ve yöneticilerden (karar vericilerden) kaynaklı çeşitli sorunların olması, akademik sorunların olması, teknik ve altyapı sorunları olarak ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yöneticilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye’de tezli YL ve DR’nin uzaktan verilebileceğini ifade etmişlerdir. Bu eğitimlerin sadece uzaktan değil

harmanlanmış (yüz yüze+çevrimiçi) öğretim ile yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Uzaktan lisansüstü eğitime geçiş sürecinde öncelikle tezli YL eğitiminin yaygınlaştırılması ve bunun sonuçlarının görülmesinin yararlı olacağı bulgusuna ulaşılmıştır. Tezli YL’nin başarılı olması durumunda uzaktan öğretim DR programları da açılabilir. Bu çerçevede uzaktan tezli YL programlarının yürütülmesi için Şekil 1’deki gibi bir yapı önerilebilir.

Şekil 1 Uzaktan YL Süreci

Şekil 1’de görüldüğü gibi uzaktan lisansüstü tezli YL sürecinde öncelikle öğretim elemanı ve öğrencilere uzaktan eğitim ile ilgili teknik ve pedagojik eğitim verilmelidir (İzmirli & Kırmacı, 2017; Gülbahar & Karataş, 2016). Öğretim elemanları ders materyallerini ve izlencelerini hazırlamalıdır. Tezli YL süreci pilot olarak birkaç kurumda tamamlandıktan sonra süreç ve sonuç değerlendirmeleri yapılmalıdır. Gerekli görülürse tezli YL süreci ile ilgili düzenlemeler yerine getirilmelidir. Araştırma bulgularına göre uzaktan DR eğitiminde bazı özel adımlara daha dikkat etmek gerekmektedir. Bu çerçevede uzaktan DR programlarının yürütülmesi için Şekil 2’deki gibi bir yapı önerilebilir.

Şekil 2 Uzaktan DR Süreci

Şekil 2’de görüldüğü gibi uzaktan DR programları, uzaktan YL sürecindeki adımlar izlenerek (Şekil 1) pilot olarak birkaç kurumda denenmelidir. Ardından bu programların sonuçları incelenerek gerekli görülen düzenlemeler yapılmalıdır. Sonra uzaktan DR programları ulusal düzeyde yaygınlaştırılmalıdır. Bir sonraki aşamada ise uluslararası düzeyde YL ve DR programları açılarak yaygınlaştırılmalıdır. Kumar ve Johnson (2017), uzaktan doktora eğitiminde yüz yüze eğitimdeki usta-çırak ilişkisinin yoksunluğundan dolayı tez

aşamasındaki uzaktan doktora öğrencilerinin araştırma becerileri kazanmasının daha da önemli hale geldiğinden bahsetmektedirler. Bu nedenle uzaktan tez aşamasında çevrimiçi ortamda etkileşimli görüşmeler gerçekleştirilmelidir.

Araştırma bulgularına göre uzaktan lisansüstü eğitim programları ile daha fazla bireyin lisansüstü eğitim yapabilmesi, fırsat eşitliği, ekonomik avantaj, öğretim elemanının niteliğinin artırılması ve öğrencilerin alanında uzman öğretim elemanlarından eğitim alma imkanının olması sağlanabilir. Benzer şekilde alanyazında uzaktan doktora öğrencilerinin zamandan ve mekandan bağımsız olarak (Akojie, Entekin, Bacon ve Kanai, 2019; Amaro ve Mason 2019) ve örgün eğitime göre daha düşük ücretlerle (Amaro ve Mason 2019) eğitim almalarının bir avantaj olduğu belirtilmektedir.

Araştırma bulgularına göre, uzaktan öğretim yöneticileri; uzaktan lisansüstü eğitim programlarının nitelikli tezlerin üretilmemesi, öğrencilerin sosyal ve laboratuvar deneyimi yaşayamaması, lisansüstü derecesi aldıktan sonra öğrencilerin istihdam sorunu yaşayabilmesi, öğretim elemanlarının ders ücretlerinin düşük olmasından dolayı derse girmek istememeleri ve akademisyenlere iş yükü getirmesinden dolayı dezavantajlar getirebileceğini belirtmişlerdir. Alanyazında uzaktan doktora öğrencileri ise iş, aile ve okul arasında bir denge oluşturma ve yalnızlık duygusu sorunlarını dile getirmişlerdir (Akojie, Entekin, Bacon ve Kanai, 2019). Uzaktan lisansüstü eğitim programlarında yöneticilerin ve öğrencilerin farklı engellere/dezavantajlara dikkat çektikleri görülmektedir.

Araştırmanın sonuçları, sınırlılıkları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bu araştırmanın katılımcılarını uzaktan eğitimde yöneticilik deneyimi olan 12 farklı üniversiteden öğretim elemanları oluşturmuştur. Aktif uzaktan eğitim yürüten tüm üniversitelere ulaşılmaya çalışılarak benzer bir araştırma yinelenebilir. Ayrıca araştırmada nitel veri toplanmıştır. Karma yöntem kullanılarak benzer bir çalışma yapılabilir. Sınırlı sayıda olan tezli YL yürütülen üniversitelerdeki uzaktan öğretim yöneticileri ve bu programda ders veren öğretim elemanları ile bu programların yürütülmesinin etkililiği ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Afyon Kocatepe Üniversitesi (2018). İnternet ve Bilişim Teknolojileri Yönetimi (Tezli). <http://ibty.aku.edu.tr/> adresinden 01.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Akojie, P., Entekin, F., Bacon, D., & Kanai, T. (2019). Qualitative meta-data analysis: Perceptions and experiences of online doctoral students. *American Journal of Qualitative Research*, 3(1), 117-135.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2010). *Learning on Demand Online Education in the United States, 2009. Babson Survey Research Group*.
- Amaro, J., & Mason, C. (2019). Reflections on best practices for a successful online doctoral program. In J. Keengwe (Ed.), *Handbook of research on virtual training and mentoring of online instructors* (pp. 311-324). PA: IGI Global.
- Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (2018). Anabilim dalları. <https://www.anadolu.edu.tr/akademik/enstituler/580/egitim-bilimleri-enstitusu/bolumler> adresinden 01.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. (2018). Uzaktan öğretim programları. <http://www.sosbilens.anadolu.edu.tr/tr/uzaktan-egitim> adresinden 01.10.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Browne-Ferrigno, T., & Muth, R. (2012). Use of Learner-Centered Instructional Strategies in Higher Education: Doctoral Student Assessments. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, 6(2).
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2011). *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods* (5th ed.). Boston: Pearson.
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Columbaro, N. L. (2009). e-Mentoring Possibilities for Online Doctoral Students: A Literature Review. *Adult Learning*, 20(3-4), 9-15.
- de Beer, M., & Mason, R. B. (2009). Using a blended approach to facilitate postgraduate supervision. *Innovations in Education and Teaching International*, 46(2), 213-226.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). *The Sage handbook of qualitative research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Emilsson, U. M., & Johnsson, E. (2007). Supervision of supervisors: on developing supervision in postgraduate education. *Higher Education Research and Development*, 26(2), 163-

179.

- Fariza, N., Nor, M., Hamat, A., & Embi, M. A. (2012). Patterns of discourse in online interaction : seeking evidence of the collaborative learning process, 8221.
- Fedynich, L., Bradley, K. S., & Bradley, J. (2015). Graduate students ' perceptions of online learning, 27, 1–13.
- Gülbahar, Y., & Karataş, E. (2016). Uzaktan öğretimi uzaktan eğitim yöntemi ile öğrenmek: “e-öğitmen sertifika programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1867-1880.
- Iriberri, A., & Leroy, G. (2009). A life-cycle perspective on online community success. *ACM Computing Surveys*, 41(2).
- İstanbul Kültür Üniversitesi (2018). İşletme Yüksek Lisans Programı (Uzaktan Eğitim). <https://sbe.iku.edu.tr/tr/programlar/isletme-yukseklisans-programi-uzaktan-egitim> adresinden 04.08.2018 tarihinde edinilmiştir.
- İzmirli, S. & Kırmacı, O. (2017). Developing online teaching competencies of educators in Turkey. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(22), 38-52.
- Kumar, S., & Dawson, K. (2012). Theory to Practice: Implementation and Initial Impact of an Online Doctoral Program. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 15(1), 1–13. Retrieved from https://www.westga.edu/~distance/ojdl/spring151/kumar_dawson.html
- Kumar, S., Dawson, K., Black, E. W., Cavanaugh, C., & Sessums, C. D. (2011). Applying the Community of Inquiry framework to an online professional practice doctoral program. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(6), 126–142.
- Kumar, S., & Johnson, M. (2019). Online mentoring of dissertations: the role of structure and support. *Studies in Higher Education*, 44(1), 59-71.
- Kumar, S., Johnson, M., & Hardemon, T. (2013). Dissertations at a Distance: Students' Perceptions of Online Mentoring in a Doctoral Program. *Journal of Distance Education*, 27(1).
- Mayne, L. A., & Wu, Q. (2011). Creating and Measuring Social Presence in Online Graduate Nursing Courses. *Nursing Education Perspectives*, 32(2), 110–114.
- McCallin, A., & Nayar, S. (2012). Postgraduate research supervision: A critical review of current practice. *Teaching in Higher Education*, 17(1), 63–74.

- Merriam, S. B., ve Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Park, C. (2005). New variant PhD: The changing nature of the doctorate in the UK. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 27(2), 189–207.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Purdue Online Learning (2018). Master’s and PhD programs. <https://digitaleducation.purdue.edu/graduate-programs/masters-phd.html> adresinden 04.08.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Rodwell, J., & Neumann, R. (2008). Predictors of timely doctoral student completions by type of attendance: The utility of a pragmatic approach. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 30(1), 65–76.
- Roumell, E. A. L., & Bolliger, D. U. (2017). Experiences of Faculty With Doctoral Student Supervision in Programs Delivered via Distance. *Journal of Continuing Higher Education*, 65(2), 82–93.
- Rourke, L., & Kanuka, H. (2012). Socialization in online doctorates: Academic socialization in an online residency program. *Journal of Distance Education*, 26(1).
- Sheingold, B. H., Hahn, J. A., & Hofmeyer, A. (2013). Hiding In Plain Sight: Building Community Social Capital In Distance Education Graduate Programs. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 6(2), 265.
- St. George, E. (2006). Positioning higher education for the knowledge based economy. *Higher Education*, 52(4), 589–610.
- Taylor, S., & Beasley, N. (2005). *A handbook for doctoral supervisors. Higher Education Research & Development* (Vol. 38). London and New York: Routledge.
- Yükseköğretim Kurulu. (2015). Yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/17374/Uzaktan_ogretime_%C4%B0liskin_Usul_ve_Esaslar_19.06.2014+_GK_15.04.2015_YK_%28Maliye_+Goruslu%29.pdf/5b6dae07-ff5c-4c40-8cf3-3fc7e62cac7f adresinden 04.08.2018 tarihinde edinilmiştir.
- Walker, M., & Thomson, P. (2010). *The Routledge Doctoral Supervisor’s Companion. The Routledge Doctoral Supervisor’s Companion*. London: Routledge.